

Austatud õigusteadlased, head juristid!

Eesti riik on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele. Nii ütleb meie põhiseadus. See pole küll see põhiseadus, mille 100. sünniaastapäeva me tänavu suvel tähistasime, aga kui me heidame pilgu Eesti riigi sünnitunnistusele, Iseseisvusmanifestile, siis leiame sealt samasuguse kinnituse.

24. veebruaril 1918, kui Eesti astus oma ajaloo suurima riigiõigusliku sammu, pöördus Eesti Maapäeva vanemate nõukogu Iseseisvusmanifestis rahva poole sõnadega: „Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseks, et olla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres!“

Nõnda siis on meie rahva enesemääramise sümboolne hetk seotud tänase päevaga ja praegu kehtiva põhiseadusega.

Eesti Vabariigi loojate selge idee ja eesmärk oli ehitada riik, kus valitsevad „kord ja õigus“. Ja seda „korda ja õigust“ peeti kultuurrahva tunnuseks, vältimatuks eelduseks, et kuuluda kultuursete rahvaste perre.

1918. aastal sündinud Eesti Vabariik rajas end eestlaste õigusele oma maale ja oma riigile. 1919. aasta kevadel valitud Asutav Kogu koostas uue põhiseaduse kavandi, mis kiideti heaks ja jõustus 1920. aastal. Veel varem olid kaotatud seisused ja sealpeale olid kõik Eesti kodanikud võrdsed. Maareform kaotas suurmaaomandi ja jättis ainsaks põllupidamise vormiks väikemaomandi. Oma maa – kas omaniku või riigirentnikuna – said kõik need, kes seda soovisid ja kes juba varem polnud talu päriseks ostnud.

Need olid suured ja pöördelised reformid. Eesti Vabariik oli algusest peale õigusriik, kuigi siin kehtisid veel pikka aega ka mitmed tsaariaegsed seadused. Õigusriiklus ja demokraatia on lahutamatu seotud ning põhiseaduses ja valimistel väljendatud rahva tahe toonitas seda ikka ja jälle.

Paraku pidime 1991. aastal alustama oma riigi taastamist palju hullemast olukorrast kui 1918. aastal seda riiki rajades. Nõukogude totaalne süsteem asendas õiguse võimuga ja õigusteaduse võimuteadusega. Kuigi me taastasime Eesti riigi õigusliku järjepidevuse alusel, tuli tegelikult ülesehitustöös astuda õigusvaakumist õigusriiki.

Nüüd, kus me tähistame saja aasta möödumist esimese põhiseaduse sünnist, saame olla õnnelikud, et meil on see töö vaatamata ajaloo keerdkäikudele siiski hästi õnnestunud. Õiguse eest seisja auhind annab meile täna hea võimaluse tehtud tööd esile tõsta ja tunnustada.

Aga nagu te isegi kindlasti hästi mõistate, ei tunnusta me täna siin ainult kahte väljapaistvat õiguse eest seisjat. See on tunnustus kõigile Eesti juristidele, kes on loonud õigusriikluse. Meie tänased laureaadid ei saaks õiguse eest seista, kui poleks vundamenti, millel seista – kui poleks vabadust, õiglust ja õigust, mis on kõigi meie juristide ühise töö vili.

Ma tänan südamest teid kõiki selle suurepärase töö eest. Selle töö tulemusi näitab kõige paremini Eesti kiire areng. Just õigusriigi kiire taastamine on olnud Eesti edu tähtsaim eeldus. Ja just õigusriikluse põhimõtetest taganemine on meie omariikluse suurim ohutegur. Seepärast ei tohi me end lõdvaks lasta ja peame saavutatu hoidmiseks ja arendamiseks iga päev pingutama.

Olge kannatlikud, aga nõudlikud! Olge suuremeelsed, aga järeleandmatud! Õigusriik on demokraatia tagatis ja Eesti õigusriik on teie kättes: hoidke teda, kaitske teda ja täiustage teda meie põhiseaduse ja Iseseisvusmanifesti vaimus!

Lõpetuseks lubage mul meenutada meie suure luuletaja, Eesti Koidulauliku sõnu, mis on kirja pandud juba aastakümneid enne, kui sündis Eesti riik: „Käi kindlalt! Nõua õigust! Aeg annab arutust.“

Aitäh teile!